

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ	ΠΡΟΣΩΠΑ	ΧΟΡΟΘΕΑΤΡΟ	ΑΠΟΦΕΙΣ	ΒΙΒΛΙΟ	ΙΣΤΟΡΙΑ	ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ	ΕΒΔΟΜΑΔΑ	ΣΚΗΝΕΣ	ΠΟΛΗ
-----------	-----------	---------	------------	---------	--------	---------	----------------	----------	--------	------

Τέχνη με επίκεντρο τα ανθρώπινα πάθη

Ο Κυριάκος Κατζουράκης διατρέχει πενήντα χρόνια δημιουργίας, στοχασμού και αναζητήσεων, σε μία έκθεση στο Μουσείο Μπενάκη

Συνέντευξη στη ΓΙΟΥΛΗ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ

Καθισμένες μπροστά στο μνημειώδες έργο του «Τέμπλο - Οίκος ενοχής», ένα επιβλητικό, δυσοίωνο, αλλά βαθιά αλπιθινό και παλλόμενο έργο, και προσπαθήσαμε να ξετύλιξουμε πενήντα χρόνια (1963-2013) εικαστικής δημιουργίας, στοχασμού, προσωπικών αναζητήσεων. Η τέχνη, η πολιτική, η κοινωνία, η ζωγραφική, το θέατρο, ο κινηματογράφος, η μουσική, απασχολούν όλα αυτά τα χρόνια τον Κυριάκο Κατζουράκη (Αθήνα, 1944). Το προσωπικό σύμπαν του ρεαλιστή ζωγράφου τώρα αποκαλύπτεται πλήρες στην έκθεση που εγκαινιάζεται την Τρίτη στο Μουσείο Μπενάκη της οδού Πει-

Η διάλυση
της Γιουγκοσλαβίας
ναι μεν έχει τελεώσει,
αλλά η ολοκλήρωση
αυτής της καταστροφής
γίνεται με την Κύπρο
και τον τόπο μας.

Νιώθω ότι κάτι καταστρέφεται
ανεπιστρεπτή.
Και μέσα μου πονάω.

ριών και περιλαμβάνει περίπου 120 έργα ζωγραφικής, σκηνικά, μακέτες, τα storyboard των ταινιών του. Το παζλ συμπληρώνουν δύο εκδόσεις: Ένας πληρέστατος κατάλογος που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Μήλος σε συνεργασία με το Μουσείο Μπενάκη και ένα βιβλίο με τίτλο «Τάξη, στο χάος» (εκδ. Καλειδοσκόπιο) με σκέψεις του για την τέχνη, την πολιτική, την εξουσία, την κοινωνία. Στο έργο του Κυριάκου Κατζουράκη, η ζωγραφική συνομιλεί με το θέατρο, το σινεμά, τη μουσική, τη φωτογραφία, γίνεται σχόδιο σε ιστορικά γε-

Ο Κυριάκος Κατζουράκης μπροστά στο «Τέμπλο - Οίκος ενοχής», ανθρώπινο μαρτυρολόγιο και ύμνος στη γυναίκα, που άρχισε να ζωγραφίζεται το '90 και τελείωσε το '93 (φωτ. Ελισάβετ Μωράκη).

γονότα, αποτυπώνει κοινωνικές εμπειρίες, καταγράφει οδηγήσεις πραγματικότητες, αφούγκραζεται τους κραδασμούς και στο επίκεντρό της, έχει πάντα τα ανθρώπινα πάθη.

— Οταν ξαναβλέπετε παλιά σας έργα, τι νιώθετε;

— Σε μερικά καζέων των υπομονή που είχα, γιατί την περίοδο που ζωγράφιζα με μεγάλη λεπτομέρεια, είχα την αίσθηση πως ο χρόνος μπροστά είναι άπειρος. Η υπομονή τώρα έχει αντικατασταθεί από μια διασειρότητα του χρώματος που τολμηρή. Είναι συμπυκνωμένη η πινελιά πατά. Είχε διαφορά, αλλά ειλικρινά δεν ξέρω τι είναι καλύτερο. Οταν μου έπαιρνε έναν μίνα να ζωγραφίσω με το πινελάκι μια μικρή επιφάνεια, δεν μετρούσα τον χρόνο με τον ίδιο τρόπο που τουν μετράω τώρα,

ούτε και την ένταση του χρόνου. Πιστεύω ότι αυτό το εργασιομανικό στοιχείο είναι απαραίτητο στη φόρμα του έργου. Τώρα δεν το πιστεύω αυτό, ίσως βέβαια επειδή δεν μπορώ πια να το κάνω. Πάντως, τα κίνητρα του έργου τότε και τώρα παραμένουν τα ίδια. Πάντα υπάρχει μια εωστρεφής διαδρομή. Δεν είχε να κάνει με το τι συμβαίνει έων, τι είναι η πολιτική, τι ήταν η κούνια, πά τι είναι τώρα η Γερμανία και τι συμβαίνει με την Ευρώπη. Αλλά με το πώς ορίζω εών τη θέση μου σε σχέση με αυτά. Ορίζονται τη δική μου θέση, μπορώ να διακρίνω καθαρά. Κι αυτά παντά σας μέχρι σήμερα αφηγούθηκατε όταν θέλατε;

— Η έκθεση συμπεριλαμβάνει τα καϊδέλα από ένα σύνολο φαξιματος. Πολύ λίγα καλά κομμάτια δεν παρουσιάζονται, και αυτό λόγω δυσκολίας στην επικοινωνία με τους ιδιοκτήτες, αλλά και εξαιτίας κακής νοοτροπίας μερικών συλλεκτών οι οποίοι θεωρούν ότι τους ανίκει το έργο σαν να είναι έπιπλο, οπότε δεν το δίνουν. Και δυστυχώς, αυτές οι συμπεριφορές πρόχρονται από ανθρώπους που δεν το περιμένει κανείς.

Επίσης, αν και έχουν καθεῖ τα ικνή κάποιων έργων, ευτυχώς έχα ένα πολύ καλό φωτογραφικό αρχείο και όλα αυτά που σας περιγράφω βρίσκονται στον κατάλογο. Με αυτάν την έννοια λοιπόν, μπορώ να παντά διάταση το έργο είναι κρίσιμο. Δεν σταματάει μια ιστορική στιγμή

απαντήσω ότι, ναι, αυτή η έκθεση περιλαμβάνει το σύνολο μιας αναζήτησης.

Υμνος στη γυναίκα

— Και πια κατάδεσθε σας;

— Το «Τέμπλο - Οίκος ενοχής», το οποίο αποτελεί βασικό έργο της έκθεσης, άρχισε να ζωγραφίζεται το '90 και τελείωσε το '93. Στην ουσία μηνέται τη γυναίκα και όχι κάποιον Χριστό, και είναι ένα ανθρώπινο μαρτυρολόγιο. Ο σκοπός της κατασκευής του έργου ήταν να ταξιδέψει στα Βαλκάνια. Δεν είχε ακόμη έκτιση στο διάδικτο της Γιουγκοσλαβίας, που ολοκληρώθηκε το '99. Δηλαδή ήταν πρωθυπότερο των γεγονότων το έργο. Με αυτάν την έννοια ένωθαν πάντα διάταση το έργο είναι κρίσιμο.

Δεν σταματάει μια ιστορική στιγμή

επειδή κάτι έγινε. Η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας ναι μεν έχει τελεώσει, αλλά η ολοκλήρωση αυτής της καταστροφής, κατά τη γνώμη μου, γίνεται με την Κύπρο, με την καταστροφή του τόπου μας, τινάθω δηλαδή μια σχέση. Νιώθω το ίδιο με πολλούς σκεπτόμενους ανθρώπους, δασκάλους, καθηγητές, καλλιτέχνες, ελεύθερους επαγγελματίες, διάτι καταστρέφεται ανεπιστρεπτή. Και μέσα μου πονάω.

— Ποια ζωγραφική αγαπάτε;

— Αγαπάω πάρα πολύ τη ζωγραφική του Λούισταν Φρόιντ, γιατί αγαπάει το σώμα όπως είναι και δεν το ωριοποιεί. Είναι σκληρός, αλλά λατρεύει το ανθρώπινο σώμα. Εμένα με έχουν απασχολήσει τα πάθη του ανθρώπου, όχι το ανθρώπινο σώμα.

«Η Αριστερά δεν ακουμπάει τον ρεαλισμό, γιατί τον φοβάται»

— Με την εμπειρία του ανθρώπου που έχει διδάξει επί πολλά έτη, βλέπετε στους νέους αδυναμία να αφηγηθούν την εποχή τους;

— Οxi, το αντίθετο. Και το διακρίνω κυρίως στο θέατρο. Πρώτη φορά βλέπω τόσο μεγάλη άνθησην και μάλιστα με εξαιρετικές δουλειές από ανθρώπους χωρίς λεφτά, χωρίς ασφάλεια, χωρίς καμία κάλυψη και με εχθρική την εξουσία απέναντι τους. Παρ' όλα αυτά, δουλεύουν πάνω στη φόρμα του θέατρου με πολύ ευφυή τρόπο. Επίσης, υπάρχει και η τάση ανεξαρτητοποίησης των καλλιτεχνών από τη συμβατική χρηματοδότηση της τέχνης.

— Οι καλλιτέχνες της γενιάς σας έχετε ευθύνη;

— Φυσικά. Τα χρόνια της ευεξίας τα χρέωνουμε διά στο ΠΑΣΟΚ και

Πόσο εύκολα εκμαυλιστικές μια τάξη ανθρώπων.

Κολακεία, ανθρώπινη αδυναμία, ναρκισσισμός, ματαιοδοξία. Ανθρώπινες αδυναμίες, τις οποίες πληρώνουμε πολύ ακριβά.

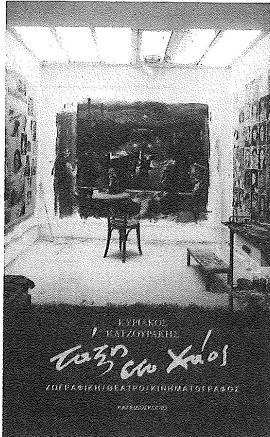
στη ΝΔ. Η ευθύνη είναι πολιτική καταρχήν, αλλά έχουμε κι εμείς ευθύνη για το πόσο εύκολο εκμαυλιστικές μια τάξη ανθρώπων. Γιατί; Κολακεία, ανθρώπινη αδυναμία, ναρκισσισμός, ματαιοδοξία. Ανθρώπινες αδυναμίες, τις οποίες δύμας πληρώνουμε πολύ ακριβά.

— Είχατε πάντα επίγνωσην του τι συμβαίνει;

— Νομίζω ναι. Και πολλές φορές γνώρισμουν ιακώς, εμμονικός και λίγο μαύρο πρόβατο.

— Η ενασχόλησή σας με το θέατρο και το σινεμά άλλαξε τον τρόπο που ζωγραφίζετε;

— Αφότου ασχολήθηκα με το σινεμά και το θέατρο, δεν ζωγραφίζω με τον ίδιο τρόπο. Οταν έκανα το τέμπλο ένιωθα την αυτονομία της ζωγραφικής, αλλά ταυτόχρονα επειδή δεν θέλεια να λειτουργεί σαν τέμπλο, που σημαίνει να χωρίζει σε χώρο πίστης και σε κοινωνικό χώρο, αυτό το χώρισμα με απασχολούσε θεα-

τρικά, οπότε η θεατρικότητα υπήρχε πα μέσα στη γραφίνη ζωγραφικής. Οταν βάζεις μέσα στο άβατο γυναικά, είναι τερροσυλία. Εγώ το θεωρούσα απόλυτο σεβασμό. Δεν το έκανα σαν σχόλιο θρησκευτικό. Άλλα σαν λατρεία προς τη γυναικά. Και η μόνη κριτική που υπέστην τότε ήταν από την Αριστερά. Πώς δηλαδή αυτός ο αριστερός ασχολείται με θρησκευτικά θέματα;

— Πού ποτεύετε ότι οφείλεται αυτή η «δυσκαμφία» της Αριστεράς;

— Η Αριστερά έχει δύο παθογένειες. Η μία είναι η έλλειψη βασικής παιδείας πάνω στην τέχνη, που είναι και κληρονομημένη από την εποχή που ζούμε. Αυτό έρχεται και δένει με τη δεύτερη παθογένεια, που είναι ο φόβος για τον ρεαλισμό. Οι δηλητοτέχνες ασχολείται με την ανθρώπινη πάθη κινδυνεύει να γίνει σοσιαλιστικός ρεαλισμός. Άρα η Αριστερά έχει συνηθίσει να μην το ακουμπάει γιατί το φοβάται. Και απ' την άλλη πλευρά, εύκολα πέφτει θύμα του λαϊκισμού. Το θέμα του σοσιαλιστικού ρεαλισμού λύνεται μόνο αν καταλάβεις τους Ρώσους κονστρουκτιβιστές, τον Ντιέγκο Ριβέρα, τη μεξικανική επανάσταση και πώς αυτή εναρμονίστηκε με την έκρηξη της τέχνης την περίοδο εκείνη, αν καταλάβεις τη σχέση των αρχαίων προγόνων μας με το τι είναι πόλεμος, εξουσία, κυριαρχία των βασιλέων. Η Αριστερά δεν έσκυψε ποτέ σ' αυτό το τεράστιο πεδίο, παρά μόνο από μία πλευρά, είτε σταλινικά μυνομερή είτε με έναν φόρο προς τον σταλινισμό και τον σοσιαλιστικό ρεαλισμό. Ακόμα και ζωγράφοι συνομιλίκοι μου που ασχολούνται με την πολιτική, σε σχέση με την τέχνη, έχουν αυτόν το φόβο. Οι δηλαδή ζωγράφιζαν αυτούς του φόβου. Οι δηλαδή ζωγράφιζαν σαν αριστερός σημαίνει υπνώ κάτι που έχει σχέση με σύμβολα και όχι με την πραγματικότητα όπως τη ζούμε.

Προσθέτετε τώρα σε όλα αυτά τη μεγάλη δυσκολία: Πώς να μιλήσεις γι' αυτό που συμβαίνει σήμερα; Μόνο έμμεσα μπορείς. Μόνο μέσα από ποιητικό λόγο μπορείς να μιλήσεις χωρίς να γίνεις λαϊκιστής. Πρέπει να καταλάβεις τι έκανε ο Μπρεχτ στο έργο του. Πώς κατάφερε -δύκι μόνο ο Μπρεχτ αλλά και ο Ντεσάου, ο Βαΐλ, ο Αισλερ- και συνδύασε τον άμεσο πολιτικό λόγο με τον φορμαλισμό. Αυτό είναι ένα κατόρθωμα που δεν έχει καν ερευνήσει η Αριστερά.